

DEPREM SONRASI KIRSAL BÖLGELERDE GÖZLEMLER VE YENİ YAPILANMADA DİKKATE ALINMASI GEREKENLER

Yaşar Çelik¹

1. GİRİŞ

9-16 Mart 2023 tarihleri arasında deprem bölgesindeydim. Bu sürede çadırda kaldım. Çadırda 10 kişi ile birlikteydik. Bulduğum süre içerisinde, deprem bölgesinde yer alan işletmeleri ve kamu görevlilerini ziyaret ettim. Gözlemlerimi paylaşmak istiyorum.

- 1- Binaların hasarlı ya da hasarsız olması fark etmeksizin bölge insanların tamamı çadırlarda yaşamaktadır, kimse evlerde kalamamaktadır.
- 2- Tuvalet ve banyo çok önemli bir sorundur. Özellikle kadınlar için bu sorunun ivedi olarak çözülmesi gerekmektedir. Yerel yönetim ya da kaymakamlıklara verilecek acil bütçelerle, bunların yerel esnaftan ustalara yaptırılması önemli görünmektedir. Projeleri olan tüm yapıların yerel yerleşim yerlerinde yapılabilirliği olası görünmektedir. Ayrıca yerleşim yerindeki esnaflar ya da ustalar da iş yapmış olacakları için yerel işgücüne katkıda bulunulmuş olacaklardır.
- 3- Havaaların ısınmasıyla birlikte bakteri kaynaklı hastalıklarda ne yazık ki büyük artışlar beklenmektedir. Sağlık Bakanlığı'nın bu konuda ivedi olarak önlemler geliştirmesi ya da geliştirilen önlemlerle ilgili uygulamaları artırarak sürdürmesi gerekmektedir.
- 4- Bölgeye geri dönüşler başlamış durumdadır. Geri dönüşleri desteklemek için alınacak en uygun önlemler, bölgenin boşalmasını engelleyecektir. En önemli sorunlardan birisi nitelikli insanların bölgeyi terk etmeleri sonucu bölgede nitelikli eleman sıkıntısının yaşanmasıdır. Fabrikalar önlem olarak fabrika binalarına konteynerler yerleştirerek çalışanların yer sorununu çözmek istemektedirler. Acil destek önlemleri kapsamında işletmelerin konteyner gereksinimleri ve nitelikli eleman bulunması konusundaki desteklerin artırılması gerekmektedir. İç göç, bölgedeki üretimin durma noktasına gelmesi ve göç alan bölgelerde de işsizliğin artması sonucunu doğurabilecektir.

¹ Ostim Yenilenebilir Enerji ve Çevre Teknolojileri Kümelenmesi Yönetim Kurulu Başkanı - ycelik@ostimenerjik.com

5- Yeni yapılacak binalar kısa sürede bitmeyeceği için konteyner isteği en üst düzeydedir. Konteyner gereksiniminin diğer kentlerden sağlanması yerine, şasilerin ve standart kesilmiş malzemelerin bölgeye gönderilmesi ve konteyner montajlarının yerel esnaf tarafından deprem bölgesinde kurulması, planlanan yerin yakınında yapılması, birçok açıdan önemlidir. Taşıma maliyetleri oldukça yüksektir. Örneğin herhangi bir deprem bölgesine TIR'la taşıma ücreti KDV içinde en az 30.000 TL'yi bulmaktadır. Ayrıca konteynerlerin TIR'lardan indirilip yerleştirilmesi için vinç gerekmektedir. Oysa projeye göre kesilmiş malzemelerin montaj işlemi, doğrudan konteynerin kurulacağı yerde yapılabilecektir. Bu ise yerel esnafı desteklemek, daha ucuza mal etmek anlamına gelmektedir. Böylelikle bölgeye bir TIR ile iki yerine yirmi konteyner taşınabilecektir.

Ayrıca AFAD, Toki gibi kurumların yapacağı binalarda, teknik şartnamelerin kamuya açılması ve kurumların kapı, pencere, duvar elemanları, işçilik ve ustalık gibi hizmetlerin bölgedeki üreticilerden alınması ya da toplu siparişlerde yatırım yapılması, bölge esnafını ve endüstrisini kalkındıracaktır. Sonuçta deprem olan bölgeler, ıssız hayat bölgeleri olmayıp özel sektörün üretim ve ticaret yaptığı bölgelerdir. Bölge endüstrisinin geliştirilmesi için konut sektörü önemli bir fırsat olacaktır.

OSTİM Organize Sanayi Bölgesi, Ostim Teknik Üniversitesi gibi hem uygulamalı eğitim verebilecek hem de eğitim verilen kişileri sertifikalandırılacak diğer kurum ve kuruluşların, bölgelerde uygulama becerisi yüksektir. Sertifikalı elemanlar yetiştirilmesi için görüşülmesinde ve program yapılmasında yarar bulunmaktadır.

6- Bölgede en büyük gereksinimlerden birisi nitelikli iş gücüdür. Özel sektörün sigorta, prim ve ücret konularında destek sağlanmasıyla deprem bölgesinde işgücü alım seferberliği oluşturulabilecektir.

7- Özellikle köylerde yaşayanlar toplu konutlarda yaşamak yerine, kendi evlerini bir plan içinde yapmak istemektedirler. Köylerde yaşayan ve evleri gördükleri hasar nedeniyle yıkılacak olan kişilere, evin maliyeti kadar yardım yapılırsa ve standart bir proje ile evlerinin yapılması sağlanırsa, bu durum yine yerel istihdam anlamına gelecektir. Ayrıca köyde yaşayanların kendilerini psikolojik olarak daha rahat hissetmelerini de sağlayacaktır.

8- Bölge dışından gelen görevlilerin çok yorgun olduğu gözlenmektedir. Bu kişiler daha çok çadır ve konteynerlerde zaman geçirmekte ve sahada çok fazla bulunmamaktadırlar. Bölgede verimli çalışabilmesi için, bölgedeki nitelikli yerel kişiler sözleşmeli olarak işe alınarak çözüm getirilebilecektir. Sürecin uzun olacağı göz önünde bulundurulduğunda, böyle bir çözümün yerel işgücü değerlendirmesine de önemli katkı sağlayacağı açıktır.

9- Ticari çalışmalar, hasarlı da olsa binaların altında sürdürülmektedir. Bunlara ek olarak acilen esnafın satış yapabilecekleri konteyner ya da tek katlı binaların yapılmasında yarar bulunmaktadır. İnsanlara para gerekmektedir. Ancak dükkanları ya yıkıldığından ya da hasarlı durumda olduğundan iş yapamamaktadırlar.

10- İnsanlar yorgun ve kendilerini işe yaramaz hissetmektedirler. Kendi iradeleri yok olmuş durumdadır. Yemek dışarıdan, yardım dışarıdan, konteyner dışarıdan, malzeme ve ekipmanlar dışarıdan, ustalık dışarıdan gelmektedir. Nitelikli birçok insan, sadece seyirci durumundadır.

11- Belediyeler ve kaymakamlıklar olağanüstü gayret içinde olmakla birlikte muhtarlar önemli bir sorun oluşturmaktadır. Küçük bir anımı anlatayım. Çadırı su basmış bir kadın, muhtardan yardım malzemelerinin altından çıkan ve boşa çıkan paletlerden, yatakların altına koymak için istiyor. Muhtar onları kendisinin kullanacağını söyleyerek kadının bu isteğini reddediyor. Bazı muhtarlar depoları doldurmuşlar ve keyfi hareket etmektedirler. Hakkaniyetin sağlanmasında büyük yarar olduğu düşüncesindeyim. Yardımsever insanların ve kamu kurumlarının, ayırım gözetmeksizin gönderdiği yardım malzemeleri, ne yazık ki bazı muhtarların hakkaniyetsiz ve keyfi uygulama ve davranışları nedeniyle gereksinim duyan insanlara ulaşmamaktadır.

Yerel inisiyatifler ve hakkaniyetli uygulamalar anlamında, kaymakamlık ve belediye bütçelerinin revize edilerek, bölge halkının yeniden ayağa kaldırılması için desteklenmesinde yarar görünmektedir. Bölge özel sektörü, bu sürecin içine katılmalıdır.

Bölge için elinden geleni yapan tüm kamu, STK, özel sektör ve yardımseverlerimize minnet duyuyor, ölenlere rahmet diliyorum. ◀◀